

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1964

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1964

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1964

Redaktion:

Finn Lorentzen og John Juul Eriksen

Illustrationer: Bent Lorentzen

Indhold

	Side
K. Basse Kristensen: Tre spørgsmål	5
Birthe Arnbak: Digte	13
Erik Munch: Lærergerningens betydning	19
K. Mejnecke: En batalje i Skarresø anno 1774	25
Karen Andersen: Jean-Paul Sartre	38
Af skolens dagbog	41
Efterårsfesten	43
Personalia	45
Dimittender	46
Gaver og legater	46
Årsoversigt	47
Redaktionelt	48

Tre spørgsmål

Translokationstalen 1964

En legende af Tolstoj og betragtninger over denne

Der var engang en konge, der påstod, at intet kunne mislykkes for ham, hvis han blot altid var sikker på tre ting. Først var der tiden, den rette tid, til at påbegynde ethvert foretagende; dernæst, hvilke mennesker han skulle give sig af med, og hvilke han skulle undgå; og det tredje, der var hovedsagen: Hvilket menneskeligt gøremål var det vigtigste? Han lod kundgøre vidt og bredt i sit rige, at han ville skænke en stor belønning til den, som kunne besvare ham disse tre spørgsmål.

Mange lærde og vise mænd fra hele landet kom til kongen, og alle gav de forskellige svar. Nogle af dem sagde, at hvis han lagde en omhyggeligt udarbejdet plan for hver dag i måneden hele året rundt, da var han i stand til at vide på et hvilket som helst tidspunkt, hvornår det var den rette tid til at påbegynde ethvert foretagende.

Andre fortalte ham, at det var ganske umuligt forud at vide, hvad der var bedst at gøre hver time på dagen, derfor skulle han simpelthen gøre det fornødne arbejde, der var for hånden til enhver tid. Desuden var der andre, der hævdede, at der forekom tilfælde, hvor man måtte bestemme sig øjeblikkelig for et foretagende, og dette kunne kun udføres med held, hvis man på forhånd vidste, hvorledes udfaldet ville blive; en sådan viden besad kun magikerne, og derfor skulle man rådføre sig med dem.

Lige så forskellige var svarene på det andet spørgsmål. Nogle sagde, at for kongen var ministrene og de øvrige statsmænd de vigtigste mennesker; andre sagde, at præsterne var mere nødvendige; dog var der også nogle, der fremhævede lægerne som

de vigtigste, medens mange erklærede krigerne for de allernødvendigste mennesker.

Til det tredje spørgsmål om, hvad der var det vigtigste gøremål, svarede den ene, at videnskaben var den vigtigste beskæftigelse i verden; andre sagde, at intet var så vigtigt som krigskunsten; desuden påstod nogle, at gudsdyrkelsen var det vigtigste af alt. —

Da nu alle svarene var så forskellige, lod kongen ingen af dem gælde, og han uddelte ingen belønning. Han besluttede da at spørge en gammel eneboer, som var bekendt for at besidde stor visdom.

Eneboeren boede i en stor skov, som han sjælden forlod, og han tillod kun småfolk at komme hos sig. Derfor forklædte kongen sig som en fattig mand, lod sit følge holde i afstand fra eneboerhytten, steg af hesten og begav sig alene til den gamle. Da han nåede derhen, var den fromme mand travlt beskæftiget med at grave i sin have, og idet han bemærkede kongen, så han op og hilste på ham, men fortsatte sit arbejde. Da han var gammel og svag, var han kun i stand til at vende små jordklumper med sin spade, og han blev snart forpustet og træt.

Kongen trådte hen til ham og bad ham besvare tre spørgsmål. Eneboeren hørte på kongen, gav intet svar, spyttede i hænderne og vedblev med at grave.

»Du er træt,« sagde kongen, »giv mig spaden og lad mig hjælpe dig.« »Jeg siger tak,« sagde eneboeren, idet han gav ham spaden og derpå satte sig ned for at hvile.

Da kongen havde gravet to bede, afbrød han sit arbejde og kom igen med de tre spørgsmål. Den fromme mand gav ham intet svar, stod op og strakte sin hånd ud efter spaden.

»Nu er det din tur til at hvile, lad mig grave,« sagde han. Men kongen ville ikke give ham spaden og gravede videre. Således gik der et par timer. Solen forsvandt allerede bagved træerne, da kongen satte sin spade i jorden og sagde:

»Jeg er kommet her til dig, vise mand, for at få svar på mine spørgsmål. Hvis du ikke kan besvare dem, så sig det, og jeg vil vende hjem igen.«

»Se, der kommer en løbende,« sagde eneboeren, »lad os se, hvem det er.«

En skægget mand kom løbende ud fra skoven. Han pressede hænderne ind mod sine sider, og blodet strømmede ud fra hans fingre. Han sank til jorden ved kongens fødder, lukkede sine øjne og lå der, stønnende af smerte. Ved eneboerens hjælp klædte kongen manden af, badede hans sår og forbandt dem med sit lommetørklæde og et håndklæde, der tilhørte eneboeren. Endelig hørte sårene op med at bløde. Den sårede kom til sig selv og klagede over tørst. Kongen hentede frisk vand og gav ham at drikke. Solen var nu gået helt ned, og det var blevet koldt. Kongen og eneboeren bar den sårede mand forsigtigt ind i hytten og lagde ham på sengen. Den sårede lå stille med lukkede øjne, og kongen, som var træt af den lange, strenge arbejdsdag, satte sig ned på dørtærskelen. Snart faldt han i en dyb søvn og sov hele den korte sommernat. Da han vågnede i den tidlige morgenstund, kunne han længe ikke begribe, hvor han befandt sig, eller hvem den skæggede, fremmede mand var, som så på ham med sådanne strålende øjne.

»Tilgiv mig,« sagde manden et øjeblik efter med svag stemme.

»Jeg kender dig ikke og har intet at tilgive dig,« svarede kongen.

»Du kender mig måske ikke,« sagde manden, »men jeg kender dig. Du lod min broder halshugge og inddrog mine godser. Jeg er din fjende og havde svoret at hævne mig på dig. Jeg vidste, at du var gået alene til eneboerens hytte, og ville dræbe dig på tilbagevejen. Men der gik en hel dag, og du kom ikke tilbage. Jeg forlod da mit skjulested for at søge efter dig. Da mødte jeg nogle af dine mænd, de kendte mig og overfaldt mig. Men jeg undslap dem. Jeg havde tænkt at dræbe dig, men i stedet for har du nu frelst mit liv. Fra nu af vil jeg tjene dig som en trofast undersåt, ligeledes mine sønner. Tilgiv mig!«

Kongen glædede sig meget over at have gjort en fjende til ven. Han ikke alene tilgav ham, men lovede også at give ham hans gods tilbage og at lade sin tjener og sin læge tilse ham.

Kongen gik derpå ud i haven for at se efter eneboeren og gøre ham de tre spørgsmål igen, førend han tog af sted. Den fromme mand lå på knæ derude og stak frøcorn i jorden. Kongen nærmede sig ham og sagde:

»For sidste gang beder jeg dig, vise mand, svare på mine spørgsmål.«

»Men du har jo allerede fået svar,« sagde eneboeren. »Hør engang! Følte du ikke medlidenhed med mig i går ved at se mig så svag, og du gravede min have for mig? Havde du vendt dig fra mig og var gået bort alene, da ville denne mand have overfaldet dig, og du ville have været ked af, at du ikke blev her. Derfor var det netop den rette tid for dig at grave min have, og jeg var for dig det vigtigste menneske. Det vigtigste arbejde for dig var at hjælpe mig.«

»Senere, da hin mand kom løbende, var det netop den rette tid til at tage sig af ham, for ellers var han omkommet uden at have forsonet sig med dig. Følgelig var han det vigtigste menneske, og hvad du har gjort mod ham, den vigtigste beskæftigelse.

Husk på, at der gives kun et eneste vigtigt tidspunkt, nemlig nuet; og desuden er det så uhyre vigtigt, fordi nuet, øjeblikket, er den eneste tid, da vi har selvbestemmelsesretten over vore handlinger.

Derfor er det vigtigste menneske det, som skæbnen og tiden fører os sammen med, fordi vi kan aldrig vide, om vi nogensinde oftere får med noget andet menneske at gøre. Og det vigtigste foretagende er at gøre godt mod dette menneske. — Thi ene og alene for dette formål er vi blevet sat her i livet.« —

Det er vel naturligt, om jeres tanker i denne stund — i denne tid — beskæftiger sig med den tid, der ligger forude: gerningen, man skal vælge, uddannelsen, der kræves, mulighederne, den indebærer, — muligheder for løn, fritid, anseelse, ansvar for sig selv og andre.

Hos os, der har haft med jer at gøre i 2-3 år eller blot et enkelt, ligger der en naturlig trang til at give jer et par ord med på vejen.

Også I vil, som kongen i legenden, komme ud for at skulle tage stilling til, hvornår I skal påbegynde dette eller hint arbejde.

Også I kommer ud for at skulle vælge, hvem I skal omgås, hvem I skal støtte jer til som vejledere og rådgivere, som kammerater og måske senere i livet som underordnede — hvem ved. Og hvor mange, tror I, vil undgå den situation, hvor man må vælge at udføre det ene stykke arbejde og lade det andet vente?

Jo, — der er grund til at tro, at kongen er en *klog* mand: Har man klart rede på disse 3 spørgsmål, er man godt hjulpen. Men der er også grund til at tro, at kongen er en *fornuftig* mand. Han ønsker svar på sine spørgsmål. Derfor hører han på, hvad kloge mennesker vil svare på dem. Det er sagkundskaben, det er specialisterne, der taler. Men kongen lod ingen af svarene være gældende. Hvorfor ikke? Er det da dårlige svar? Ja, nogle af dem er vel. Men mange er særdeles fornuftige: omhyggelig planlægning, grundig forberedelse *vil* i mange tilfælde være afgørende for et arbejdes heldige gennemførelse, — det at kunne tage en beslutning og handle hurtigt *er* af afgørende betydning i mange situationer, og det er da uomtvisteligt, at ministre, statsmænd, politikere og specialister er uundværlige hjælpere for kongen.

Men, som sagt, han lod ingen af svarene gælde. Måske synes de ham ensidige, egoistiske; der er ingen helhedsløsning i de mange kloge svar.

Og så går kongen til eneboeren. Hvorfor nu det? Er det muligt, at denne gamle mand kan fortælle kongen noget, som hans specialister ikke har fortalt ham?

Sagen er nok den, at det, kongen søger svar på, ikke er kongelige problemer, men menneskelige. Derfor er det et sandt menneske, han har brug for. Det er ikke viden, der skal hjælpe ham; det er visdom, livsvisdom.

Denne gamle mand har levet sin isolerede tilværelse langt fra hoffets intriger og jalousi, langt fra politikernes kompromisser og gåen på akkord, langt fra hovedstadens hektiske og overfladiske liv, dens larm og dens pop, langt fra videnskabsmændenes spidsfindige diskussioner og præsternes intolerance. Han har i sin enkle, jævne, usammensatte tilværelse haft lejlighed til at se livets problemer utilsløret af disse mange ydre og ligegyldige detaljer. Derfor kan han hjælpe kongen.

Og han fik jo svar på sine spørgsmål — ikke en rådgivers svar til sin konge (han vidste jo ikke, det var kongen), men en livsklog mands svar til et søgende medmenneske:

Nuet er det vigtigste tidspunkt.

Det menneske, tiden og skæbnen fører dig sammen med, er det vigtigste.

At gøre godt mod dette er den vigtigste handling.

Ja, her sidder I så, — om få minutter med jeres eksamensbeviser, — beviser for, at I har tilegnet jer en vis begrænset viden — temmelig begrænset! I vil hurtigt blive klar over, at denne viden er utilstrækkelig; den skal forøges, og den vil blive forøget. Det er en simpel nødvendighed for at klare livets krav.

Men det er ikke nok. Legenden vil vise os, at der skal mere til for at skabe en sund menneskelig udvikling. Det skulle gerne gå os som kongen, at vi med iver stadig søger, hvad jeg vil kalde et livsgrundlag, et ståsted i tilværelsen, et sæt af enkle fundamentale grundregler, ud fra hvilke man bestemmer sine handlinger og sin færden.

Der er mennesker, som i en ung alder finder et sådant ståsted — religiøst, politisk eller almenmenneskeligt bestemt, ud fra hvilket de træffer deres beslutninger, og de har ofte faste og bestemte meninger om alting. Man kan fristes til at misunde disse mennesker. Men det indebærer en fare: udviklingen går i stå; som lidt ældre bliver man kaldt reaktionær, konservativ, forstokket. »Sådan var det rigtignok ikke i mine unge dage.« Underforstået: så er det forkert *nu*. Her mangler den fortsatte vækst.

Andre søger dette livsgrundlag — måske livet igennem —

uden tilsyneladende nogen sinde at stilles tilfreds. De er måske opdraget i én religiøs retning, men springer over i en anden, de melder sig ind i et politisk parti, bryder ud og prøver et andet for måske senere at danne et helt tredie. Så bliver man kaldt en vendekåbe — for at bruge et historisk udtryk, eller man bliver måske endda kaldt forræder. Jeg mener ikke, der er noget galt i at skifte standpunkt; jo, hvis man skifter efter, hvad der for øjeblikket *betaler* sig. Men ellers kan der jo godt være en udvikling i omskiftelserne. I reglen er der noget uharmonisk over disse mennesker; de er ikke altid lette at leve og arbejde sammen med. Her mangler det enkle livsgrundlag.

Legenden taler om en gammel vismand; ja, en vismand er vel altid gammel. Det at blive klog på livet tager tid. Der skal en udvikling til. Hvert alderstrin skulle gerne nå en tak videre end det foregående. Det kan vel accepteres, at unge mennesker bliver hysteriske af begejstring over en flok langhårede englændere. Men det skulle gerne gå over! Hvis jeg i min alder forsvare mig med bemærkningen: »Det var ham, der begyndte,« så føler man sig sat ned på 5.-6. kl.-stadiet, og når folk på 60 argumenterer som en realskoleelev, så er der noget galt. Væksten er gået i stå, den vækst, som Grundtvig tænker på, når han skriver:

Kun spiren frisk og grøn i tidlig vår
og blomsterfloret i den varme sommer,
da modenhed i møde planten går
og fryder med sin frugt, når høsten kommer.

Men det kommer ikke af sig selv; man må søge — som kongen i legenden. Man må selv ville det.

Kamp må der til, skal livet gro,
ej kamp blot for dagligt brød,
men kamp for livet i frihed og tro,
thi evig stilstand er død,

siger Kaalund.

Jeg tænker på et af dette århundredes største mennesker, ur-skovslægen Albert Schweitzer, denne højtbegavede, alsidige og højlærde mand, som i sine unge år overfor sig selv afgav følgende højtidelige løfte: indtil dit 30. år vil du leve for dine interesser og nyde de goder, som livet kan byde dig. Efter den tid vil du hellige dig den opgave at hjælpe dine medmennesker. Han har holdt sit løfte, — og han er snart 90. Også han var et søgende menneske — trods sine tre doktorgrader. Han finder udtryk for sit livsgrundlag en dag, han er på vej op ad Ogowe-floden mod Lambarene. Han udtrykker det i tre ord: ærefrygten for livet.

Jeg skal slutte, og jeg gør det ved at ønske jer til lykke med eksamen, og idet jeg udtrykker håbet om, at I må finde et sådant enkelt og fundamentalt livsgrundlag, som kan befordre en rolig og støt vækst, — et livsgrundlag, bygget på det gamlestamentlige menneskesyn: mennesket skabt i Guds billede, men faldet i synd. Da vil man i forholdet til sine medmennesker være sen til at dømme og hurtig til at tilgive, og da kan man måske blive forskånet for at sidde bitter og ensom tilbage i sin alderdom.

Og prøv så at huske følgende fire linier, som Tolstoj har sat som en slags overskrift over legenden, jeg begyndte med:

»Hvem, der skader en anden, tilføjer sig selv skade;
hvem, der hjælper en anden, hjælper sig selv.
Betragt ikke dig selv som et enkeltvæsen;
da skal du vandre sandhedens vej.«

K. Basse Kristensen.

Digte

Af Birthe Arnbak

Giv mig mine øjne tilbage.
Jeg mindes havegange, mørke
endnu af nat og dug,
brombærranker, støre, rønnen
endnu tung af bær. Og kjolen
vasket mange gange, strøget blød og let,
mine egne ben og gyngens
morgenvåde bræt.

Giv mig — hvem skulle give mig mit tabte syn
min havfruetid tilbage?
Jeg længtes jo og længselen blev stillet,
mine arme er fulde, min fornuft er stor og blank
fortæller mig at det er ganske enkelt,
mine øjne gode nok.

Jeg ser jo stadig.
Men jeg hader hvad jeg ser.
En flok krager skræppende og grumme
om en harekilling, to og blod
på jorden og på mine egne
feltgrå brystfjer, mine egne
stærke krageben og kløer.

Det forventes at jeg bestandig
dækker bord dækker bord dækker bord
breder den skinnende dug
ud under lampens cirkel
aften efter aften tager blomstrede tallerkener
og polerede glas
ud af skabet
skærer kød, brød, hælder dampende kartofler
i det samme lågfad
kalder: Børn, kom så er der mad.

Herre, velsign vort måltid
når der er så mange der sulter.
Herre velsign mit hus
når der er så mange der fryser.
Og mine hænder, glem ikke mine hænder
giv dem styrke til at bære dine gaver.

Lær mig at leve, når så mange dør.

Strejfer min tanke dig der, hvor du nu er?
Mærker du den som en ændring i rummet?

Vi vandrede ind under egenes mylder
af solpletter, lagde os tæt hos hinanden.
Talte vi? Ordene svajede i vinden
i lysningens græs, vort samværs møtte
fladstjerneord. Og længselens grønne
fugleord, dyreord, daglyse lette.

Husker du ikke? Måske bedre oktober?
Nætternes rus, den blottede skingre
jubel i mørket. Endelig, endelig vildskab og leg
flugt gennem sekler af fugtmættet skov
lyden blev løb, blev dans, blev ugler der skreg.

Drømmer du nu som min tanke har villet
bag bjerge og have, min skovverdens elskede?
At slippe dig nu var at dø den goldeste martsdød
tøvejsdød, fiskedød, rådne i søen.
Rodfæstet er jeg hos ege og ugler
og slipper dig aldrig.
Strejfer dig, fjerne, med natfuglevinger
og dagtræets skygger. Sover du nu?

Ressourcer, sagde en eller anden,
og jeg tænkte på den brønd,
jeg havde set i sommer
i midten af borgen
eller rettere ruinen af en borg.
Der lå brønden
dybt nede vandspejlet,
man havde vel rensset den op,
ligesom man havde sikret
ruinerne med gelændere.

Udenfor fjenden
larmende eller lurende
belejring. Indenfor murene
en anden fjende: sulten.
Men brønden var i behold,
lå der i midten
spejlende himlen.

Ressourcer, gentog nogen
i en eller anden sammenhæng,
og jeg bøjede mig ind over brønden.
Men hvergang jeg prøvede
at se den spejle himlen,
så jeg min egen skygge.

En rus at gemme sig bag
en storm at krybe i skjul for
en stadig bedre undskyldning
for latteren, gråden, angsten
eller den helt uventede handling.

Lige nu et lille mirakel
et påskud, en lejlighed for tyve:
diget, du ved, alle skovbryns dige
alle længslers kyst.
En times ro at tie i
en times tavshed at røbe alt i.
Ordløse fryd, fred over al forstand
for to gøglere, taskenspillere
svindlere fra et fremmed land.

Skulle man vove at synge,
da måtte sangen komme
ydmygt som februarvækster
skrøbeligt blegt mod det brune,
umærkeligt stærkt mod frosten
og vægten af nyfalden sne.

Skulle man vove at synge,
da måtte sangen visne
som vinterens sikre tabere
de altfor tidlige vækster
bebuderne, døende, døde,
inden det sejrende forår
fejrer sin sejr i orgier
af lysvæld, farver og fugle.

Aldrig af andre grunde
end den alene: sangen
groede i mig, tav
og groede atter, tiltog
stadig svingende mellem
famlende førsteforsøg
og sidste håbløse gang.
Er der bestandig: Savnet
af sangen er også sang.

Alle digte — på nær de to sidste — har ikke tidligere været trykt. (Red.)

Lærergerningens betydning og samfundets opfattelse af den

Oldtidens kultiverede folkeslag — grækere og romere — havde ikke forståelsen af børneundervisningens betydning. Det var til den voksne ungdom, som evnede at tænke selv, og som var videbegærlig, at lærdommen henvendte sig. Barnets lyst til viden blev ikke vakt. Udviklingen af dets evne til at erhverve sig kundskab blev betroet en slave (pædagogen). Man havde dengang ikke forståelsen af, at barnets evner er at ligne ved den spæde plante. Plejes den, og kommer den i kærlige hænder, så udvikles den og bliver både skøn og frugtbar, men får den lov at vokse vildt, så udvikles den vel, men den bliver som det vilde skud på marken, over hvilket stormen farer, og den lider derunder.

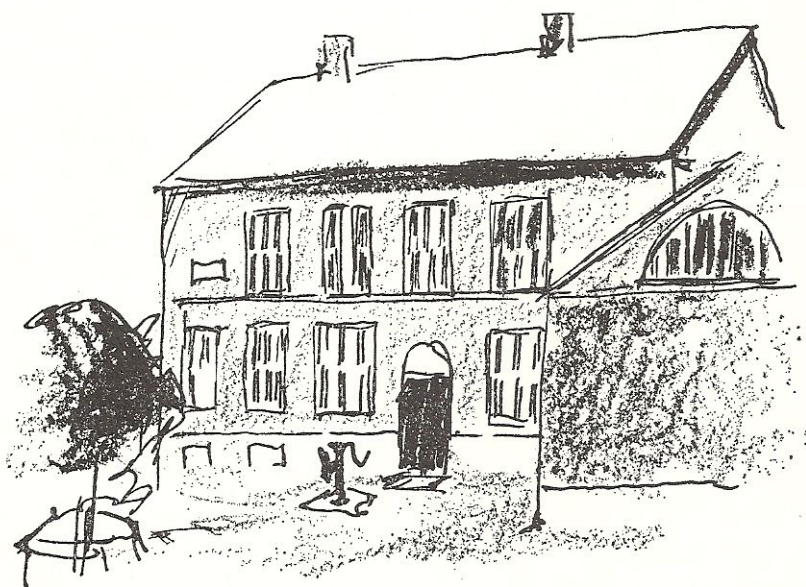
Oldtidens unge mennesker var sådanne vilde skud. I de kultiverede lande — Grækenland og Rom — kom stormen over dem i form af de højtbegavede filosofers lærdom. De, der var vege — de, der intet fattede, — de bøjedes som sivet, men rettede sig igen; men de, der fattede, at de intet fattede, de knækkedes i mange tilfælde, og endelig de, der fuldt ud fattede — ja, deres antal var såre ringe. Filosoferne kom mange gange til at bøde dyrt for deres manglende forståelse af de unge menneskers åndelige uforberedthed. Det skete nemlig — som bekendt — ikke så sjældent, at de, der ved filosofernes lærdomsvælde blev knækkede, knækkede dem.

Lærergerningens betydning er såvel som lærergerningens ansvar størst i børneskolen, og betydningen og ansvaret hænger nøje sammen.

Når barnet begynder sin skolegang, kommer det under en ny påvirkning, nemlig lærerens, og i hans påvirkning ligger såvel hans betydning som hans ansvar.

Det er undertiden tilfældet, at det skolepligtige barn har lyst til at komme i skole, men man vil snart opdage, at det kun er nyfikenhedens lyst.

Når barnet har gået i skole så længe, at det ikke længere er nyt, så vil lysten svinde, hvis ikke andet træder til. *Her er det så, lærergerningens betydning først skal vise sig.* Barnet skal gennem undervisningen få lyst til at lære, og der skal ved livet på skolen, gennem den ånd, der hersker på skolen, meddeles det

lyst til at være der — til at føle sig hjemme der. Evner en lærer ikke at vække lærelyst i og levelyst på skolen, da er han en dårlig lærer og ikke sin stilling voksen. Når et barn kommer fra et godt hjem, er det ikke ukendt med, hvad man kalder disciplin. Det kender den omend ubevidst, eftersom det er vant til at adlyde far og mor.

Disciplinen i skolen er nu af en anden art end disciplinen i hjemmet. Den er en forsmag på den disciplin, som fordres af samfundsborgeren. Barnet skal gennem skolens disciplin lære at forstå disciplinens nødvendighed og nytte og lære af den grund villigt og gerne at imødekomme disciplinens krav. Lærergerningens betydning er her stor som ingen sinde. Bliver barnet disciplineret på rette måde, så vil det være godt rustet til at modtage samfundets disciplinære fordringer. Det vil aldrig komme til at mærke »disciplinens tryk«, og en byrde vil dermed være taget fra det. Mange mennesker har lidt under disciplinen. De har ikke forstået den, og derfor er den blevet dem til en byrde, som i visse tilfælde har knust dem. De kan takke deres mangel på forståelse for ulykker af den art; men for deres mangel på forståelse kan de rimeligvis takke deres lærer. Måske ville de bestemt påstå, hvis man spurgte dem, at de i deres skoletid absolut havde kendt disciplin — hårdhændet disciplin endogså, men så er grunden til den urigtige forståelse rimeligvis her, thi disciplinen i skolen skal aldrig være hård. Den skal være selvfølgelig, og det bliver den ikke ved hårdheds anvendelse, men ved anvendelse af den mildhed, som lærerens rette forståelse af barnets natur og hans omhu for barnets lykkelige skolegang holder vidt fjernet fra al usund og utidig blødsødenhed. Barnet begynder i sin skoletid sin åndelige udvikling, og det er lærerens gerning at lede den udvikling i det rigtige spor. Hvor uendelig betydningsfuld og ansvarsfuld er hans gerning ikke her. Læreren skal meddele barnet kundskaber, men han kommer, hvilket må være enhver lærer bevidst, til at meddele barnet meget mere. Han skal ikke alene gennem en vel tilrettelagt undervisningsplan og god disciplin give barnet lyst til at lære og gøre det nødvendigt for barnet at lære, men ifølge den autori-

tetspost, han for barnet beklæder, må han ved sin måde at være på aldrig støde barnets følelser. Han må huske, at alt, hvad han foretager sig, er under kontrol. Han må være klar over, at han ikke alene i klassen udøver sin gerning, men at han udøver den, hvor som helst han er, når han er sammen med sine elever, og hans gerning har betydning for mennesker. Intet menneske på jorden er vel som læreren, der forarger de små, værdig til møllestenen om halsen og havets dyb. Det kunne tænkes, at nogen ville sige, at et menneske ved den stadige selviagttagelse, der fordres af læreren, måtte blive præget og unaturlig i sit væsen. Ja, der er dem, der bliver det — det kan desværre ikke nægtes, men de er kun at beklage, for det er folk, der ikke har haft evne til at være lærere. Den »fødte« lærer bliver aldrig unaturlig eller kedelig præget, thi den »fødte« lærer forstår barnets natur, og når han gør det, vil det kun være unaturligt for ham at støde an imod den. Hans gernings betydning vil derfor blive god; han vil få børnene med sig og være en lykkelig mand i sit arbejde.

Lærergerningens betydning for barnet er altså mægtig, fordi barnet ved lærerens gerning skal udrustes til at gå ud i livet som et kampdygtigt, sundt og naturligt menneske. Når nu lærerens gerning er så uendelig betydningsfuld for samfundet, så skulle man vente, at samfundets opfattelse af gerningen svarede til gerningens betydning. Vi kan straks blive klar over, at den ikke altid har været det. Vi behøver ikke at gå helt tilbage til oldtiden for at finde mangel på forståelse af lærergerningens betydning. Ak nej — vi finder såmænd denne kedelige mangel tæt op til vor egen tid. Samfundets opfattelse af lærergerningens betydning viser sig gennem samfundets opfattelse af lærerens person. Vi kender alle skolelærer Sørensen fra Hostrups »Intrigerne«. Kan det tænkes, at denne karikatur af et menneske skulle kunne have den betydning for barnets udvikling, som ovenfor er fremsat? Ak nej! Lærer Sørensen er en nathue overfor sin præst, og i sin skole er han afgjort en lige så sølle mand. Det er ganske vist Hostrup, der har fremstillet skolelærer Sørensen, men samfundet har ikke været sen til at

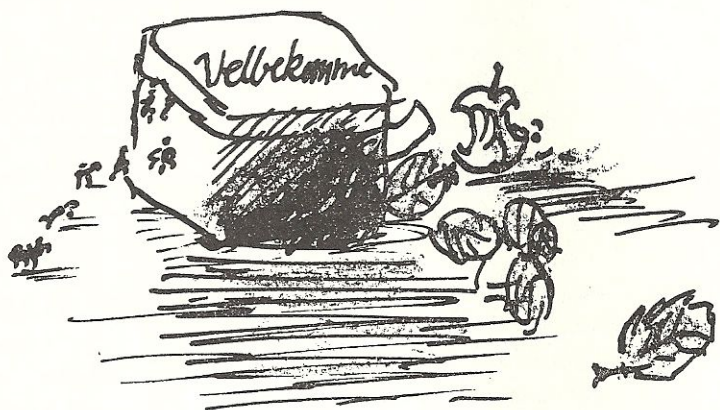
vedkende sig ham, og det har dermed udtalt sin mening om hans gernings betydning. Samfundets opfattelse af lærergerningens betydning på Hostrups tid har altså ikke været smigrende, men hvordan er den så nu i vor tid? Ja, noget at rose os af har vi. Skolens sag er i vor tid blevet en samfundssag. Et vældigt arbejde er blevet gjort. De store skolebygninger landet rundt er tegn på, at man er villig til at ofre. De mange fortsættelsesskoler og realskoler er bevis på, at man ser betydningen af skolens arbejde og værdsætter den, men når alligevel samfundets forståelse af lærergerningens betydning ikke fuldt ud er, som den engang vil blive, så er det sikkert, fordi samfundets opfattelse i vor tid er ensidig. Man fordrer et resultat af børnenes skolegang, og resultatet er eksamen. Er den god, så er man tilfreds og mener, alt er såre godt. Man tænker ikke på, at det måske kan gå drengen med den fine eksamen, som det gik manden i Jeppe Aakjærs fortælling, da han, idet han sammenlignede sin egen glørværdige skolegang med den forkastelige bestående udbød: »Nej, dengang te a wa knejt — da lær' vi nøj,« men måtte lide et lige så uventet som — sikkert efter egen mening — ufortjent nederlag ved at være nødsaget til på en af selskabets spørgsmål om, hvad han da lærte, at svare: »Hwa vi lær' — trouer du a ka' how de.« Således kan det nemlig gå, og således vil det ofte gå, hvis skolens formålene og alene er eksamensbeviset.

Er skolens formål foruden at bibringe barnet kundskaber endvidere ligestillet dermed ved god og sund indflydelse at opdrage barnet til et sundt og levedygtigt menneske, så vil de kundskaber, barnet har modtaget i sin skoletid, blive bevaret, som et sundt menneske kan bevare kundskaber, og så først er skolens gerning gjort.

Samfundets opfattelse af lærergerningens betydning bliver først fuldkommen, når samfundets krav om barnets rent åndelige opdragelse er vokset. Lærerens gerning bliver ikke lettere, når det sker, men sværere bliver den heller ikke, thi hvad samfundet da vil kræve, har han, hvis han er en duelig lærer, al sin tid arbejdet for. Han vil kun ved samfundets krav se sin

gerning påskønnet, og det vil være ham en spore i hans gerning, en løn for hans arbejde — det arbejde, der er så betydningsfuldt og ansvarsfuldt, fordi det udøves sammen med det dyreste af alt, nemlig med mennesker.

Erik Munch.

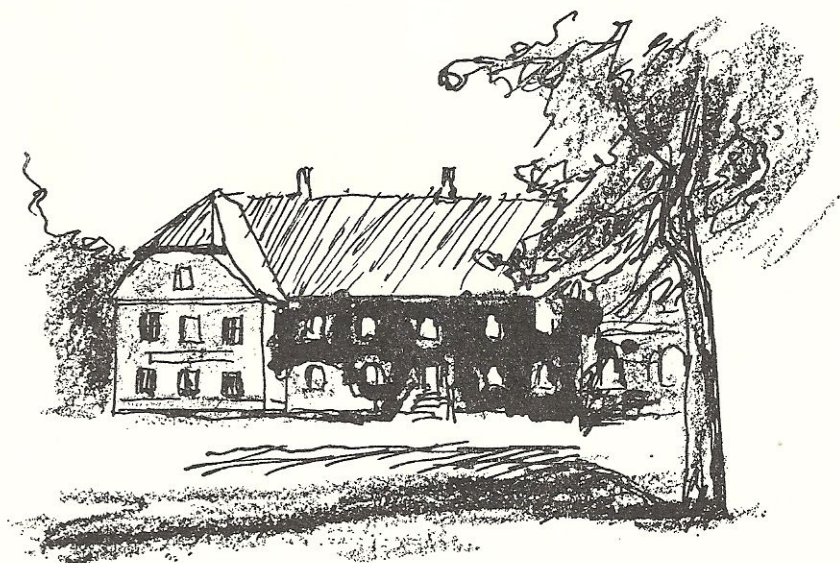
En batalje i Skarresø anno 1774

Blade af Ryomegnens historie

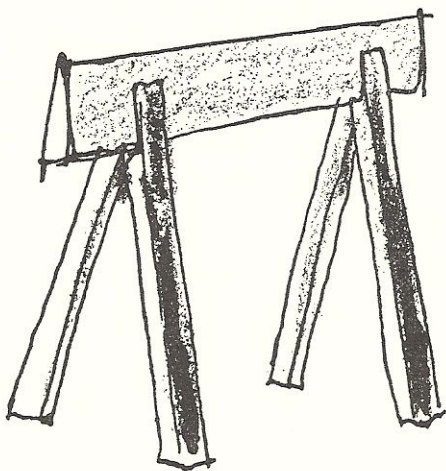
Ryomgaard, i Marie Magdalene Sogn Synder-Haldherred, bestaar af 2. Rader Husetyk Grundmuur, 2. Etager, med et Taarn og Spir, opbyggt 1642 af Jørgen Kruse til Hiermislevgaard og Frue Beate Bylov. Den meste Sæd til Gaarden er Rug. Den har god Skov, og Fiskerie i Skaresøe og to andre Søer. Af gamle Ejere ved man ingen uden Mogens Juul til Pallesberg, som døde i 1605. Siden har Gaarden længe tilhørt de Kruser, iblandt hvilke Envold Kruse, Statholder i Norge, som døde 1621. Og hans Søn ovenmeldte Jørgen Kruse. Siden Professor Laurids Bording som døde 1677 og Frue Ingeborg Broberg som døde 1709. Deres Datter Magdalene Bording fik Etatsraad Peder Fogh, som længe ejede Ryomgaard og døde 1753. Efter ham hans Systersøn Jørgen Fogh Vilster. Nu Oberst Lieutenant Palle Kragh von Hoff, som har ladet Haven smuk sette i Stand. Hovedgaards Taxt: 54 Tønder. 1 Skieppe. 1 Fjerdingkar. Skovskylld: 8 Tønder. 6 Skiepper. 3 Fjerdingkar. 1 Album. Bøndergods: 419 Tønder. 7 Skiepper. 3 Fjerdingkar. 2 $\frac{3}{5}$ Album. Skovskylld: 15 Tønder. 4 Skiepper. 2 $\frac{1}{2}$ Album. Mølle-skylld: 10 Tønder. 5 Skiepper. Tiender: 60 Tønder. 5 Skiepper. 3 Fjerdingkar.

Således beskrives det nuværende »Gammel Ryomgaard« i Pontoppidans »Den Danske Atlas«, der udkom i 1768, og hvis oplysninger mest er baseret på indberetninger fra præster og embedsmænd. Teksten er dog ikke lige pålidelig eller helt fyldestgørende. I »Traps Danmark« er gårdens historie og ejerforhold ajourført og nøje beskrevet.

I 1774 — det år, hvor begivenhederne i denne beretning finder sted, — var »Ryomgaard«s jordtilliggende af det betydelige hartkorn, som Pontoppidan anfører. Det omfattede parcelgårdene Marienhoff, Margrethelund, Carlsruhe (efter 1820: Ny Ryomgaard), Kragelund (nu: Frederikslund) samt bøndergårde, huse, skove, søer, enge og moser indenfor et område, der afgrænsedes af Marie Magdalene-Bøjstrup-Kærende-Nimtofte-Attrup-Skarresø-Astrup og Mesballe.

Herremanden havde i hine tider ansvaret for — og dermed stort set hånds- og halsret over sine bønder og fæstere. Hans ansatte ridefoged var i de fleste tilfælde de undergivnes skræk og plage. Unge bønderkarle, der nægtede at springe soldat, og bønder eller fæstere, som ikke ville makke ret, fik datidens straffemidler at føle på deres krop. Træhesten har uden tvivl

også været opstaldet på »Ryomgaard« og flittigt benyttet. Mange blev grebet i og anklaget for ulovligt brændevinsbrænderi, for dengang måtte bønderne ikke selv brænde. Det var et privilegium for — kort sagt — alle andre, for både præster og degne, for civile og militære betjente, for herremænd og embedsmænd, for proprietærer og forpagtere og for alle bosat i byerne. Bønder var jo ikke regnet for noget, de var nærmest anden klasses mennesker og dertil oftest livegne, og som sådan var det dem forbudt at lave brændevin selv.

Naturligvis måtte en sådan forordning give anledning til utallige overtrædelser og retssager. Ved fogeders og dommeres bistand håndhævede herskabet lovens bestemmelser i kongens navn. Til gengæld skulle alle, der havde ret til brænding, svare afgift deraf til kronen.

I Grenaa, der dengang var på 150 huse og gårde, og hvis indbyggertal næppe har oversteget 1000, var købmanden Jens Chr. Juul konsumtionsforpagter. Hans fuldmægtig Ove Christoffersen Broch, forhenværende storkøbmand, men på grund af tidernes ugunst nu falleret, havde til opgave at inddrive told og afgifter. Han havde tidligere ejet den smukke gamle gård på torvet, dér hvor nu Djurslands Museum har til huse. De to opkrævede skatter, acciser eller afgifter med hård hånd og konfiskerede ulovlige brændevinsredskaber i snævert samarbejde med herremænd og ridefogeder overalt i Nørre- og Sønder herred.

For at opfylde lovens forordninger om konfiskation skulle en rettens embedsmand — en birkedommer, en herredsfoged eller byfoged — overvære inkquisitionen, som man dengang benævnte slige fogedforretninger. En sådan inkquisition fandt sted 1774 i Skarresø, hvor man ikke ville finde sig i noget »forbud«. På landet, hvor brændevinsfremstilling altså ikke var tilladt, ejede bønderne ofte brændevinstøjet i fællesskab, og de forskellige dele, kedel, hat, låg, pibe og svaletønde, opbevarede lige så mange steder i landsbyen. Af gode grunde. Et komplet anlæg var meget kostbart, og det var en katastrofe at få det beslaglagt eller ødelagt. Kedlen kunne have et rumfang af $\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ tønde og dertil kom hat, låg og pibe, alt af kobber. Vægten androg fra 6 til 10 lispund og havde en værdi af 25—60 rigsdaler. Det var i 1700-tallet lige så meget som femtedelen af prisen på et velholdt hus eller en god gård. I panteprotokollerne ses brændevinsredskaber at være det mest almindelige pantsættelsesobjekt næst efter fast ejendom.

Ved dag gry den 20. oktober 1774 forlod to vogne Grenaa gennem Sønderport og kørte forbi Acciseboden over åens tre broer. Vejen over de lave enge forbi Kragssø var opkørt og plø-

ret. Det nærliggende Kolindsund, der dannede det naturlige skel mellem to herreder, beredte ofte de vejfarende store kvaler i vinter- og forårstiden. Det var derfor vigtigt, at vore to køretøjer og deres mandskab fik deres ærinde i Sønder herred forettet, inden vinteren satte ind. Deres mål i dag var Skarresø.

Ove Christoffersen Broch, konsumtionsfuldmægtigen, var kusk på den forreste vogn. Som passager havde han birkedommer Thomas Meinicke fra grevskabet Scheel, der var formået til at tage med som rettens repræsentant i stedet for byfoged Niels Erich Behr og birkedommer Bay, Grenaa, der begge var forhindrede den dag. Thomas Meinicke boede i Voldby og havde tidligere været skovrider på Scheel med embedsbolig i Fjellerup. Han var født 1717 i Auning, hvor hans fader var skomager.

De to embedsmænd skulle på jagt efter brændevinstøj i Sønder herred, ligesom de i foråret havde været det i flere landsbyer i Nørre herred.

Vognmand Hans Jensen Sej, rebslageren Jens Pedersens søn

fra den vestligste gård i Storegade, var kusk på vogn nr. to. På hans vogn befandt sig Jørgen Andersen Winter og Peder Carlsen, to Grenaa-borgere, der var udtaget testificanter, d.v.s. vidner, i den undersøgelse, der forestod.

Efter at have bedet på kroen i Kolind nåede de to køretøjer først på eftermiddagen frem til Skarresø, og her tog man straks fat på forretningerne.

Hos gårdmand Niels Bach, der stod først på listen, fandt man en svaletønde af træ med to kobberpiber. Alt blev hurtigt konfiskeret og læsset på vognen. Niels Bach forlangte til gengæld at se papirerne, efter hvilke Ove Broch konfiskerede. Men de var desværre i hastværket glemte hjemme. I Jens Rasmussens gård fandtes både hat, låg og piber, og hos Jens Skrædder et kobberlåg, som gik samme vej — op på vognen. Hos gårdmand Peder Thuesen var slåen skudt for alle døre, endskønt det var midt på dagen, og røgen stod af skorstenen. Rygtet om inkquisitionen var nået frem inden embedsmændene, takket være Niels Bach. Man havde derfor troet sig sikker ved at stænge dørene, men der gaves ingen pardon. Efter gentagen banken på blev dørene sprængt. I bryggerset duftede der lifligt, og en stor kedel var ganske fuld af varm bærme. I et andet rum fandt man konen og pigerne skræmt fra vid og sans. Derimod var der ingen redskaber at se nogen steder. Ved nærmere eftersøgning uden for huset fandtes friske spor af gravning i et havegærde. Gemt i jorden fandtes her resten af redskaber og svaletønden.

Ved den følgende undersøgelse hos gårdmand Bo Sørensen var dørene også låst, men blev straks brudt op. Her fandtes et veludstyret redskab, der var i fuld gang med at klare brændevin. Beboerne var ingen steder at se, men det arbejdende redskab var i sig selv bevis nok på lovovertrædelsen. Alt blev bragt ud på den ventende vogn. Da man kørte derfra, viste et kvindfolk sig i døren, men om det var konen i huset eller et tyende, kunne ikke siges.

Birkedommeren og fuldmægtigen besluttede herefter at påbegynde hjemturen. De var klar over, at noget var i gære, og at

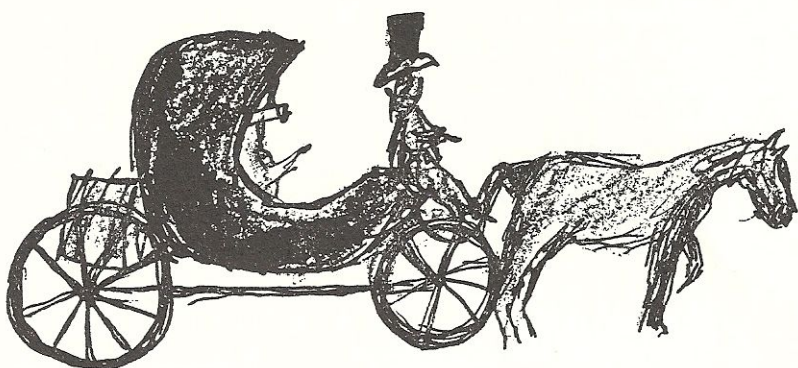
det nu gjaldt om at komme af sted. Desuden var vognene næsten fuldt læssede, og dagen gik på hæld. Måske var der grunde for at mistænke endnu et par Skarresø-folk, men det fik vente til en anden gang. De to vogne forlod Skarresø og fulgte vejen mod syd over Astrup.

Inden man nåede så langt, blev vognene indhentet af fem ridende Skarresø-karle. Nogle plovfolk, der arbejdede på mar-

ken, blev råbt an af rytterne og sat ind i sagen. Ligeledes nogle bønder fra Ebdrup, som befandt sig undervejs. De sammen-svorne karle, plovfolk og bønder omringede de to køretøjer og standsede dem. Rytterne stod af hestene og spurgte de kørende, hvad de var for folk og titulerede dem »røvere og skielme«.

Birkedommer Thomas Meinicke og fuldmægtig Ove Broch fortalte, hvem de var, og hvorfra de kom. At de var taget ud i Hans Majestæts ærinde — og efter hans befaling — for at søge efter brændevinstøj. Naturligvis ville karlene ikke tro et ord deraf. Niels Bachs karl vidste jo fra sin husbond, at Grenaa-mændene ingen »papirer« havde med. Derefter tog de fat på at læsse de kære brændevinsredskaber af vognene.

Birkedommeren søgte at gøre dem begribeligt, hvad de udsatte sig for ved at tage sig selv til rette. Det tog karlene overhovedet ingen notits af. De vedblev at læsse redskaber af. Samtidig truede de Grenaa-folkene med klø, så mange, at ingen af dem kunne krybe eller gå derfra.

Endnu en gang søgte birkedommeren at tale karlene til fornuft, sagde, at de skulle være varsomme med at true, endsige bruge vold. Nu havde de jo taget redskaberne igen og burde lade ham og hans følge fare med fred. Og hvis de tvivlede på hans og hans ledsageres ord og om, at de ikke var i deres gode ret som øvrighed, så var han — birkedommeren — og hans folk villige til at køre om ad Ryomgaard til bøndernes herskab oberstløjtnant von Hoff eller dennes ridefoged. Eller til præsten i Marie Magdalene. Således at både bønder og karle kunne blive overtydet om, at alt var i overensstemmelse med gældende love og forordninger.

Intet gjorde indtryk på karlene. De blev jo længere des grovere, og uden at nogen rigtig vidste deraf, slog en af karlene

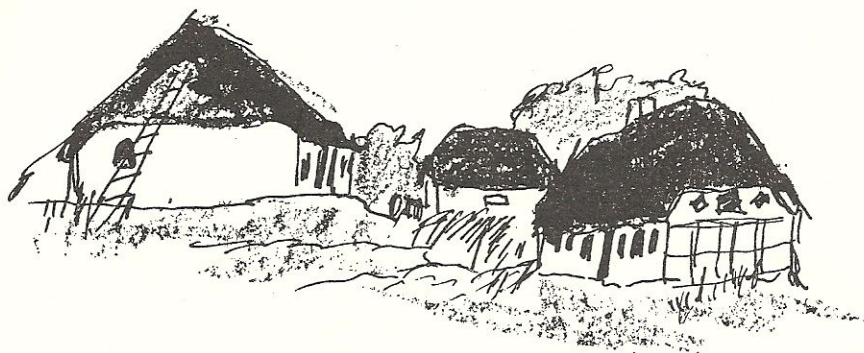
til Jørgen Winter, der blev ramt i hovedet, og det så voldsomt, at blodet sprang ham af øret. Han skreg højt af smerte og angst, da han tumlede til jorden.

Dermed var signalet givet til voldeligt overfald. Bønderkarlene slog løs på birkedommeren og især på Ove Broch, som snart efter lå blødende på vejen. Som våben anvendte karlene medbragte vogn- eller plovkæppe, men gjorde også flittigt brug af kobberpiberne fra brændevinstøjet.

Da det gik hårdest til, benyttede de to testificanter (vidner) lejligheden til at stikke af. Imens fortsatte karlene med at slå løs på Broch og Meinicke. De to vidner har vel tænkt at hytte deres eget skind, da de alligevel ingen chance havde for at klare sig mod overmagten. Da de to stak af, sprang et par karle til hest og indhentede dem. De flygtende bad for deres sølle liv, og karlene lod dem løbe overbevist om, at det ikke var rigtige konsumtionsbetjente. Imens fik de to hovedpersoner endnu flere drøje hug og led yderligere overlast. Kusken Hans Sejr var der derimod ingen, der rørte.

Tilsyneladende havde karlene fået raset ud, og Hans Sejr benyttede lejligheden til at få de overfaldne bragt til vogns. Det lykkedes at komme af sted, og man kørte — alt hvad hestene kunne rende — ad Kolind til. Et langt stykke vej forfulgte overfaldsmændene dog de to vogne med trusler og grove skældsord.

Ove Broch var stadig kusk på den ene vogn, men var knap nået en halv mils vej, før han måtte give op. Spændingen og den hårde medfart havde udmattet ham. Han sank sammen på bukken, mens blodet randt ham fra hovedet ned over hans klæder. Han var ikke i stand til at bevæge højre arm. Birkedommer Meinicke overtog derpå tømmerne og kørte vognen. Ove Broch blev anbragt midt i køretøjet, mens Jørgen Winter tog plads bag ham for at støtte, hvis han på ny skulle falde i svime. Hjemvejen gik over Kolind-Nødager-Albøge og til Lyngby, hvor Ove Brochs svigerfader, sognepræsten provst de Hemmer, boede. Her tog man ind for at få hjælp, for at blive vasket og få sårene forbundet.

Samme aften blev Ove Broch ført til sit hjem i Grenaa i provstens lukkede karet og kom straks under kyndig behandling hos byens »chirurgus«, mester Hans Wulff.

Det tog mange måneder, inden Ove Broch var restitueret og i stand til at genoptage sit arbejde for konsumtionsvæsenet. Også birkedommer Meinicke havde mén af slagene i lange tider efter de dramatiske begivenheder i Skarresø.

Såvel birkedommer Thomas Meinicke som fuldmægtig Ove Broch rejste sag mod de fem Skarresø-mænd og deres karle, både for overtrædelse af brændevinsforordningen og for vold og overlast, for den tort og svie, som var tilføjet dem den 20. oktober 1774. Sagen indbragtes for retten i Grenaa den 14. november samme år.

Hverken bønderne eller karlene gav møde. Derimod mødte på deres vegne ridefoged på Ryomgaard Sr. Jørgen Tranberg. Han erklærede, at denne sag var ham lige så ukendt som uventet. Han havde forlængst foreholdt de anklagede bønder deres ulovligheder. Dertil havde han ladet deres brændevinsredskaber borttage, sønderslå og sælge. De derved indkomne penge —

kobberets salgspris — havde vedkommende bønder fået udbetalt.

Bøndernes herskab, oberstløjtnant Palle Kragh von Hoff, kunne naturligvis ej heller forsvare sine bønders grove og voldelige adfærd, men erklærede sig indforstået med at give billig og tilbørlig satisfication efter de pågældendes fattige omstændigheder. Han — oberstløjtnant von Hoff — lod derfor ved sin ridefoged, Sr. Jørgen Tranberg, levere for hver af de fem anklagede Skarresøboere den i forordningen fastsatte bod på 10 rigsdaler rigsmønt, tilsammen 50 rigsdaler.

Hvis sagen således kunne ordnes i mindelighed, skulle de otte karle, både de fra Skarresø og de fra Ebdrup, som var med til overfaldet, indfinde sig, når det forlangtes, til fængsel på vand og brød i 8 à 14 dage. Dertil skulle hver for sin part betale 5 rdl. og disse penge deles mellem de fattige i Grenaa og Skarresø sogne og endvidere til badskærløn og andre eventuelle omkostninger.

Birkedommer Thomas Meinicke modtog på rette vedkommendes vegne mulkten på ialt 50 rigsdaler, og bøndernes sag var dermed afgjort. Med hensyn til de konfiskerede redskaber og for vold og overlast måtte han derimod reservere sig al lovlig ret. Hvad angik karlene kunne han ikke på nuværende tidspunkt udtale sig, om det tilbudte kunne modtages. Han ønskede derfor en udskrift af retsprotokollen til sagens nærmere vurdering.

Om sagen senere er behandlet ved retten i Grenaa, eller om nogen dom er afsagt, har ikke kunnet spores. Men det må anses for givet, at en så alvorlig sag også har givet anledning til hårde domme. Det har til alle tider været kostbart at genere embedsmænd i funktion.

Fra mester Hans Wulff forelå en attest fremlagt i retten. Wulff var holstener af fødsel og skrev på tysk. Attesten er at finde i retsprotokollen. I sine første år i Danmark var han chirurgus ved grevskabet Scheel, men havde bopæl i Grenaa. Her gengives attesten på dansk, idet tidens sprogbrug er søgt bibeholdt:

1774 den 21 Oktober har jeg paa Begjæring visiteret Consumptions-Fuldmægtig Hr. Ove Christophersen Broch og 24 ditto Hr. Birkedommer Meinicke. De foregiver begge at være overfaldet ved Astrup af Skarresø Bønder. Jeg har fundet, at den første, Hr. Ove Broch, havde fire dybe slagne Saar i Hovedet, en Kvæstelse over den venstre Tinding, samt at ogsaa den højre Arm og det højre Skulderblad var meget saaret. Hr. Birkedommer Thomas Meinicke var ovenpaa højre Skulderblad ligesaavel som to Fingres Bredde under samme og paa venstre Arm tæt over Albuen ganske blaa og forslaaet.

Hvilket alt hermed efter Begjæring attesteres.

Grenaa, d. 14. November 1774. Hans Wulff.

(L. S.)

Stoffet til »En batalje i Skarresø« er samlet og fortalt af Karl Mejnecke på grundlag af familiens slægtsbog. Som kildemateriale er endvidere anvendt Carl Svenstrup: Grenaa Bys Historie.

K. Mejnecke (årg. 1923)

Jean-Paul Sartre

Jean-Paul Sartre afslog Nobel-prisen i litteratur. Dette skete absolut i overensstemmelse med hans ideologi.

Som bekendt kalder man Sartre eksistentialismens fader. Dette skyldes sandsynligvis alsidigheden i hans forfatterskab. I modsætning til Martin Heidegger, født 1889, og Karl Jaspers, født 1883, der altså begge er en del år ældre end Sartre, der blev født 1905, har Sartre talt til et bredere publikum. Mens Heidegger og Jaspers fortrinsvis har skrevet filosofiske afhandlinger, har Sartre udviklet sin filosofi i form af dramaer, noveller og romaner. Jeg vil her forsøge at trække hovedlinierne op inden for eksistentialismen.

Eksistentialismen er især efter 2. verdenskrig kommet på mode, og man kunne måske tro, at den kun var et forbigående modefænomen. Dette er dog ikke tilfældet. Eksistentialismen har rødder helt tilbage til Pascal og naturligvis til Kierkegaard, og gennem de sidste 400 år har adskillige forfattere i Europa produceret værker, i hvilke en eksistentialistisk tankegang er kommet til orde.

Man skelner mellem to former for eksistentialisme. Dels findes der en kristen og dels en ateistisk. Som eksempel på kristne eksistentialister kan man nævne Karl Jaspers og Gabriel Marcel, mens Heidegger, de franske filosoffer og Sartre selv repræsenterer den ateistiske opfattelse.

Det, der er fælles for de to opfattelser, er, at eksistensen går

forud for essensen, eller sagt på en anden måde: man må bygge på subjektiviteten.

For at belyse, hvad jeg mener, vil jeg bruge et af Sartres egne eksempler.

En papirkniv er lavet af en håndværker, der er sat i gang af en forestilling. Han støtter sig til forestillingen »papirkniv« og ligeledes til en forudgående fremstillingsteknik, der er en del af forestillingen, og som i grunden er en slags plan. Således er papirkniven på én gang en genstand, som fremstilles på en bestemt måde, og som på den anden side har et bestemt formål. Man kan ikke antage, at en mand vil lave en papirkniv uden at vide, hvad den skal bruges til. Man kan altså sige for papirknivens vedkommende, at essensen — d. v. s. de samlede midler og egenskaber, som gør det muligt at lave den og definere den, — går forud for eksistensen. Og således er tilværelsen af en papirkniv eller en bog, der ligger foran mig, bestemt. Vi har altså et teknisk syn på verden, ved hvilket vi kan sige, at frembringelsen går forud for eksistensen.

Hvis Gud ikke eksisterer, er der i det mindste et væsen, hos hvem eksistensen går forud for essensen, et væsen, som eksisterer, før det kan defineres ved et begreb, og dette væsen er mennesket. Mennesket er altså først til og defineres bagefter. Men eksistentialisterne mener ikke, mennesket kan defineres; og det vil sige, at mennesket fra først af intet er. Det bliver til efterhånden, og det bliver, hvad det gør sig selv til.

Mennesket er overhovedet ikke andet, end hvad det gør sig selv til.

Man har på grund af dette synspunkt ofte bebrejdet eksistentialismen, at den er en for subjektiv filosofi. Hertil kan man kun sige, at der ikke ligger andet i det, end at mennesket har en større værdighed end en sten eller et bord.

Mennesket er altså ansvarlig for sin eksistens, men ikke kun overfor sin egen eksistens, men overfor alle mennesker.

Subjektivismen angår på den ene side den individuelle persons eget valg, og på den anden side det umulige i for et menneske at nå ud over subjektiviteten.

Når man siger, at mennesket vælger sig selv, så mener man, at hver af os vælger sig selv, men i valget er alle mennesker indbefattet.

At vælge at være på en eller anden måde, er på samme tid at bekræfte værdien af det, man vælger. Man vælger aldrig det onde, og intet kan være godt for os uden at være det for alle. Altså omfatter vort ansvar hele menneskeheden.

Mennesket, der engagerer sig, er ikke alene den, han vælger at være, men også en lovgiver, der på samme tid vælger sig selv og hele menneskeheden, og som følge deraf påhviler der ham et stort ansvar.

Eksistentialismen er en lære, som gør menneskelivet muligt, og som iøvrigt erklærer, at al sandhed og al handlen forudsætter et miljø og en menneskelig subjektivitet.

Karen Andersen (årg. 59).

Af skolens dagbog

Skoleåret 1963-64

- 13.-8.: Skoleåret begynder. Både 1., 2. og 3. klasse er nu startet, så skolen igen består af alle årgange. Elevtal: 380, heraf 102 nye, fordelt på 17 klasser og undervist af 19 lærere, heraf 2 nye: overlærer frk. Agnethe Larsen, der kommer fra Christiansfeld, og overlærer Joh. Thomsen, der kommer fra Hinnerup.
- 9.-9.: Sygeeksamen påbegyndt (for 1 elev).
- 14.-9.: Fru Munch fylder 70. Flaget til tops.
- 3.-10.: Skolebestyreren indlagt til undersøgelse på Århus kommunehospital. Fru Karen Rasmussen, Termestrup, vikarierer.
- 24.-10.: FN-dagen omtalt ved fællessang.
- 26.-10.: FN-foredrag (FAO) i sidste time ved hr. O. Jensen.
- 11.-11.—16.-11.: Novemberprøve.
- 23.-11.: Skolen flager på halv i anledning af gårdsdagens mord på præsident Kennedy. Han mindes ved fællessang.
- 23.-11.: Foredrag ved hr. Joh. Thomsen: Racediskriminering.
- 29.-11.: Vidnesbyrd uddeles. Skolebestyreren taler om ansvaret. Desuden omtales, at den nye karakterskala nu begynder at fungere, hvorfor traditionen med oplæsning af udmærkelserne ikke længere kan praktiseres, da den nye skala ikke indeholder noget, der hedder udmærkelse.
- 30.-11.: Månedsslov.
- 2.-12. og fremefter:: Fællessangen accompagneres af juleorkester.
- 14.-12.: Skolebestyreren syg, indlagt på Århus kommunehospital.
- 21.-12.: Juleafslutning. Festen foregår helt på skolen, hvor salens talerstol for en dag har måttet vige pladsen for en interimistisk scene. Hr. O. Jensen indleder med at læse årets julehistorie (Charles Dickens). Herefter opfører elever fra 1., 2. og 3. klasse et julespil: Det bedste ved julen. I tilknytning hertil: Luciaoptog gennem salen. Efter dette synger skolens sangkor en afdeling julesange under frk. Larsens ledelse, og endelig sluttet formiddagens program med: Årets måneder, en række optrin med recitation og forbindende musik. Efter middagspausen vises en Bjerg Thomsen-film fra Danmarks fuglereservater, og festdagen sluttet traditionelt med juletræ og julesalmer.

- 6.-1.: I løbet af juleferien er der truffet følgende foranstaltninger i anledning af skolebestyrerens sygdom: viceinspektøren konstitueres som skolebestyrer, viceinspektørens arbejde overtages delvis af hr. Søe m. fl., skolebestyrerens timer i afgangsklassen overtages af hr. O. Jensen (dansk) og hr. Gotfredsen (historie), medens fru Birgit Jensen vikarierer i bestyrerens øvrige timer.
- 7.-1.: Skolen fylder 51. Året begynder i salen med »Godt nytår« og hilsen fra skolebestyreren.
- 1.-2.: Foredrag ved hr. Wulff om tobaksrygning.
- 25.-2.: Erhvervsleder Schøler, Randers, taler med III og II real.
- 29.-2.: Underholdning med sang og musik, tilrettelagt af frk. Larsen og fru Lene Basse Kristensen.
- 14.-3.: Hr. Klinkby læser et afsnit af »Mads Konge«.
- 4.-4.: Frk. Weiner spiller Carl Nielsen, fortæller om fynsk forår og læser »Nattergalen«.
- 18.-4.: Hr. Jens Thomsen holder foredrag om Dybbøl.
- 23.-4.: Flaget op for hr. Munch.
- 27.-4.: Skriftlig eksamen begynder for III og II real.
29. og 30.-4.: Optagelsesprøve til I real. Der deltager 8 elever fra Nimtofte og 13 af vore egne.
- 21.-5.: III reals sidste skoledag. II real lægger sig rigtig i selen ved underholdningen i salen: klaversolo, trompetsolo, sketch, oplæsning og konkurrencer, afsluttende med et stormfuldt besøg af »The Beattles«. Derimod lå det jo lidt tungt med den traditionelle fodboldkamp. II reals 30 mand havde i deres overmod udfordret III reals 4 mand. Men så let går det nu ikke. III real får stor bistand af lærerne. Dommer: frk. Jacobsen. Påklædning: temmelig utraditionel. Landskampstemning på tilskuerpladserne. Resultatet iflg. centerforward Wulff: uafgjort 7—2.
- 26.-5.: Mdl. eksamen begynder. For første gang skal der ikke afholdes mdl. eksamen i alle fag. I år bortfalder historie, tysk og biologi.
- 8.-6.—12.-6.: Overlærer Søe på censorrejse som beskikket censor i matematik.
- 24.-6.: Forældredag og translokation.
- 29.-6.: Under ledelse af hr. Gotfredsen, hr. og fru Klinkby drog et hold på 24 elever fra II realklasserne af sted til Bornholm. Efter et døgn rejse nåede man det foreløbige bestemmelsessted, Sandvig ved Hammeren. I løbet af den følgende uge tilbagelagde holdet til fods det meste af turen til Svaneke. Om mandagen d. 6. juli brød man op herfra, og efter en dag i København ankom holdet til Ryom onsdag morgen d. 8. juli — i regnvejrl

Efterårsfesten

Lørdag den 24. oktober var elevforeningens festdag i år, og selv om det var sidst på måneden, stod bakken endnu smykket i efterårets gyldne farver.

Eftermiddagsmødet, der var godt besøgt, blev en dejlig oplevelse. Skuespillerinde fru Ellen Reenberg Dich, Århus, gav os i en god times tid et rigt og afvekslende program med muntre og alvorlige ting i sang, oplæsning og recitation. Atter et navn, som vi får lyst til at vende tilbage til ad åre.

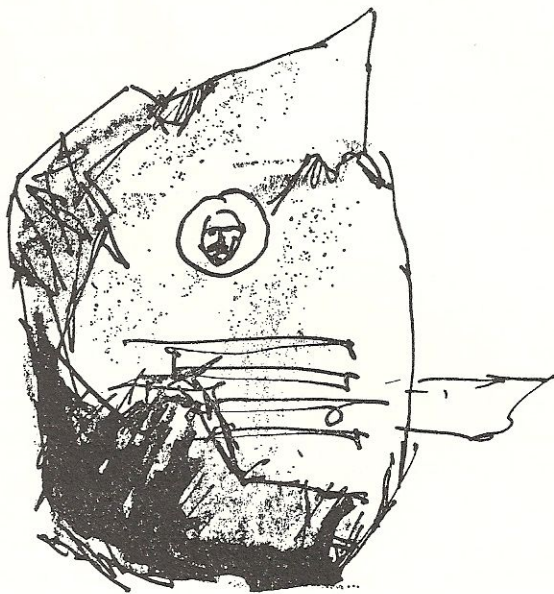
Generalforsamlingen, der lededes af Janus Bak (23), en af foreningens pionerer, bød ikke på store overraskelser. Beretning og regnskab godkendtes, og kontingentet fastsattes endnu engang uændret til 8 kr. Til bestyrelsen genvalgtes Gertrud Sten Larsen (45), medens Bitten Boye (34) og Birgit Høgh Nielsen (52) ikke ønskede genvalg. Foreningen takker hjerteligt for lang og tro tjeneste. I stedet valgtes Else Brøgger, gift Olesen (49), og Anna Hastrup (54). Velkommen til arbejdet. Revisorerne blev genvalgt som sædvanlig. Under »Eventuelt« pålagde Karl Mejnecke (23) hvert medlem at hverve mindst et nyt medlem inden næste årsfest, som er elevforeningens 25-års-jubilæum, — en god idé, som vi hermed bringer videre med vor varmeste anbefaling.

Om aftenen samledes en 65-70 feststemte og veloplagte unge mennesker i alderen fra 17 til 73 om bordene på hotellet. 25-års-jubilæarerne fyldte godt op — ca. 20 af 28 — fint resultat!

Desværre var det ikke lykkedes 40-års-jubilarerne at få fri den dag — og det var synd for dem. Der blev talt af hr. Munch, hr. Dall, fru Munch og Janus Bak (23), og Erik Greve Rasmussen og Sven Erik Henckel fortalte dramatiske træk fra jubilarernes dagligdag i slutningen af trediverne. Desværre kneb det noget med at holde samling på tropperne ved dansen bagefter.

Bestyrelsen nåede ikke i dagens travlhed at holde sit konstituerende møde, men den består altså af følgende syv medlemmer: Knud Basse, Henning Vester-Sørensen, Gertrud Sten Larsen, Finn Lorentzen, John Juul Eriksen, Else Olesen og Anna Hastrup. Adresseforandringer sendes fremdeles til fru Gertrud Sten Larsen, Åby Bækgårdsvej 10, Åbyhøj. Foreningens giro-nummer: 45678. Og husk så, årgang 1925 og 1940, næste år er det jer, der har henholdsvis 40- og 25-års-jubilæum.

K. Basse Kristensen.

Personalia

Årets studenter:

Torben Vestergård Jørgensen, Ib Møller, Anette Buch-Jacobsen, Else Hougård, Mogens Kolstrup Christensen, Leif Lerche Møller, Hans Rønnenkamp Pape, Carl Gerstrøm, Frede Salling Pedersen, Jens Christian Hougård, Carl Henning Jensen, Karen Jette Hilmer.

Andre examinere:

Linda Brink, f. Bak (57), Anna Margrethe Hørslev Iversen (57), Lis Olesen (58) og Henning Secher Jørgensen (58) har bestået lærereksamen.

Lilian Dragsted (57) har bestået eksamen som beskæftigelsesterapeut.

Blandede:

Cand. mag. Jacob Danielsen (53) har fået et stipendium til et studieophold i Edinburgh med henblik på forskning af røntgen-krystallografi.

Cand. med. Jørgen Rygaard (51, tidl. redaktør af elevskriftet) er blevet ansat som læge på Statens Seruminstitut.

Konservatorielærer Bent Lorentzen (51, også tidl. redaktør) havde i november 63 debut som operakomponist med »Stalten Mettelil« i Århus Operagruppe.

Følgende har indgået ægteskab:

Henning Vester-Sørensen (50) med Else Tinglev-Hansen. Peter Bang (50) med laborant Birthe Løvind. Tove Hindberg (52) med arkitekt K. Tanghus Kristensen. Hans M. Bjerre (52) med fotograf Kirsten Grum-Schwendsen. Ulla Hougård Sørensen (57) med Bent Steffensen (55). Jørgen Pedersen (56) med Krista Pedersen. Krista Kristensen (56) med stud. jur. Ove Søvsø Nielsen. Olaf Wraae (53) med sygeplejerske Ruth Sørensen. Åse Carstens (57) med maskinmester Ib A. Møller. Vibeke Lüneborg (57) med Gordon Schmidt Jensen. Linda Bak (57) med lærerstuderende Svend Åge Brink. Betty Nørskov (60) med Sten Lunddahl (58). Olaf Hauge Nielsen (58) med bankassistent Else Marcussen. Helle Jørgensen (60) med revisor Erling Møller. Finn Lorentzen (56) med beskæftigelsesterapeut Kirsten Bisgård. Ingrid Nygård (57) med Preben Pedersen. Margit Daugård Laursen (58) med ekspedient Jørgen Abrahamsen. Elin Jensen (59) med kommis Kurt Sørensen. Birgit Lorentzen (59) med civilingeniør Peter Bisgård. Karna Mønster (60) med Freddy Dichmann Jensen (59). Lilian Jensen (61) med portør Peder Leif Jochumsen. Else Marie Olesen (63) med Henning Pedersen (58). Lis Olesen (58) med ? Henning Secher Sørensen (58) med ?

Ryomgård Realskoles første hold realister

- 1) Beate Jensen, Nimtofte.
- 2) Erik Andersen Jensen, Grenå.
- 3) Knud-Aage Jensen, Nimtofte.
- 4) Poul-Erik Jensen, Nimtofte.
- 5) Karen Laursen, Ryomgård.
- 6) Lars A. Møller, Pindstrup.
- 7) Mai Dyregaard Stæhr, Ryomgård.
- 8) Hanne Andersen, Tøstrup.

Gaver og legater

Skolebestyrer Axel Munchs friplads søgtes af 3. Fripladsen tildeltes Stig Mortensen, Nimtofte.

Skolebestyrer Axel Munchs mindelegat: ingen udmærkelser, ingen udde-
ling.

Ved translokationen uddeltes følgende hædersbevisninger: Skolens flids-
præmie: Hanne Andersen. Elevforeningens flidspræmie: Knud-Aage Jensen.

Skolebestyrer Søren Vester-Petersens mindelegat uddeltes i år for første
gang. Første modtager af dette legat var: Else Marie Ulsted Sørensen, Dag-
strup.

Årsoversigt 1. juni 1963- 31. maj 1964

Indtægter:

Girobeholdning	106,00
Bankbeholdning	1.530,85
Kassebeholdning	49,82
Kontingent fra 619 medlemmer	5.491,00
Renter	24,93
Salg af årsskrifter	30,00
Axel Munchs mindelegat	50,00
	7.282,60

Udgifter:

Præmier	56,00
Gaver, blomster m. v.	277,00
Efterårsfesten 1963	527,05
Annoncer	283,45
Porto	1.005,05
Bogtrykker	2.702,60
Diverse	4,75
Bankbeholdning	2.315,88
Girobeholdning	27,00
Kassebeholdning	33,82
Axel Munchs mindelegat	50,00
	7.282,60

Status pr. 31. maj 1964

Bankbeholdning	2.315,88
Girobeholdning	27,00
Kassebeholdning	33,82
	2.376,70
Beholdning 1964	2.376,70
Beholdning 1963	1.686,67
Overskud 1964	690,03

Randers, den 31. maj 1964.

H. Vester-Sørensen.

Revideret:

Foldby, den 22. juli 1964.

J. Jakobsen.

Randers, den 24. juli 1964.

K. Vester-Petersen.

Redaktionelt

Vi præsenterer hermed vort første årsskrift og takker bidragerne. Samtidig opfordrer vi alle gamle elever til at indsende, hvad de måtte have liggende i skrivebordsskuffen af artikler, digte og lignende, som de finder egnede til optagelse her i skriftet.

I efteråret har vi henvendt os til repræsentanter for samtlige afgangsklasser fra Ryomgård Realskole indenfor de sidste 10 år. Vi håber, at dette vil betyde, at vi får flere oplysninger til den hårdt betrængte personalia-rubrik. Naturligvis er alle velkomne til at indsende personalia-stof.

Adresseforandringer bedes sendt til fru Gertrud Sten Larsen, Åby Bækgårdsvej 10, Åbyhøj. Tlf. (061) 58855.

Med redaktionel hilsen.

John Juul Eriksen,
Heimdalsvej 4, Åbyhøj

Finn Lorentzen,
Elyriavej 21, Risskov.